

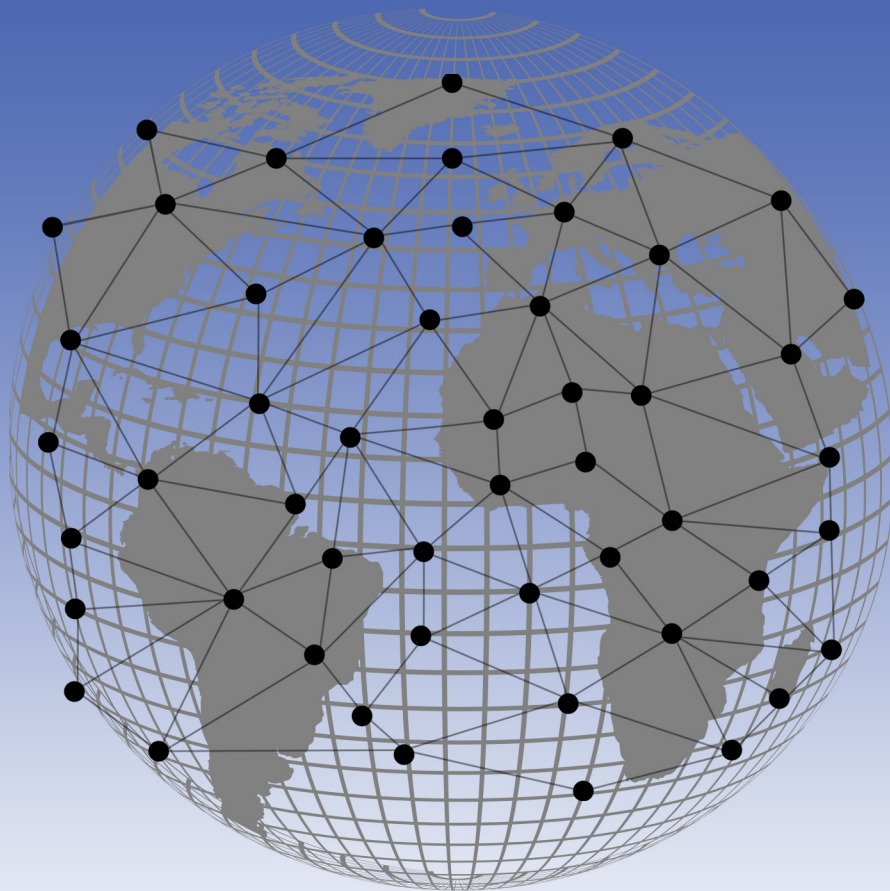

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش بیست و یکم)

در این شماره می‌خوانید:

- افزایش فشار تحریمی بر روسیه
- رقابت دو غول آسیایی (چین و هند) در آسیای مرکزی
- گوا در معرض حمله تجزیه طلبان

بهمن ۱۴۰۰

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش بیست و یکم)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: بهمن ۱۴۰۰

واژه‌های کلیدی: گوادری، تحریم، روسیه، اتحادیه اروپا، چین، عربستان، مرکز منطقه‌ای شیلات

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تحولات جهانی
۱۱	تحولات منطقه‌ای
۱۲	داده‌های تازه

مقدمه

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک‌سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است. از دیگر سو کشور به‌صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی"، رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب رویدادهای کلیدی از منظر تأثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دولایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

"مادر تحریم‌ها" علیه روسیه؟

از سال ۲۰۱۴ که روسیه بر سر بحران اوکراین با غرب وارد تنش شد، روابط مسکو و غرب پیوسته رو به تنش بوده است. در ماه‌های اخیر احتمال حمله روسیه به اوکراین بار دیگر به مهم‌ترین مسئله سیاست خارجی ایالات متحده و طیفی از کشورهای اروپایی بدل شده است. ایالات متحده و اتحادیه اروپا حمله به اوکراین را خط قرمز برشمرده‌اند که در صورت نادیده گرفته شدن از سوی روسیه با پاسخ نظامی و غیرنظامی این مجموعه به ویژه در قالب تحریم مواجه خواهد شد. بسته‌های تحریمی گسترده‌ای برای مقابله با تحرکات روسیه تهیه شده است که برخی آن را "مادر تحریم‌ها" به معنای تحریم‌های بسیار شدید و بی سابقه برشمرده‌اند. در مورد چپستی این تحریم‌ها و چگونگی اعمال آن میان آمریکا و شرکای اروپایی آن اختلاف نظرهای مهمی وجود دارد، اما بر مبنای داده‌هایی که در رسانه‌ها ارائه شده، تحریم‌های پیشنهادی علیه روسیه در چند حوزه طراحی شده‌اند:

۱- حوزه فناوری

در حوزه فناوری ایالات متحده ایالات متحده صادرات فناوری‌های ارتباطاتی به ویژه فناوری‌هایی که در گوشی‌های هوشمند و تلویزیون‌ها به کار می‌رود، قطعات هواپیما و سایر قطعات صنعتی پیشرفته به روسیه را ممنوع خواهد کرد. برخی معتقدند که این تحریم روسیه را عملاً در کنار کشورهای مانند کره شمالی، کوبا و ایران قرار خواهد داد که به شدت از طرف ایالات متحده تحریم شده‌اند.

۲- گسترش دامنه تحریم بانکی روسیه

بانک‌های کوچک روسی در سال ۲۰۱۴ و پس از بحران نخست اوکراین تحریم شدند، اما اکنون سخن از گسترش دامنه تحریم بانکی روسیه به میان آمده است. در دور جدید تحریم بانکی بانک‌های خصوصی روسیه، بانک‌های بزرگ این کشور و همچنین صندوق سرمایه‌گذاری مستقیم روسیه که در شرکت‌های بزرگ این کشور سرمایه‌گذاری می‌کند مد نظر قرار گرفته است.

۳- تحریم صنعت گاز روسیه

تحریم صنعت گاز پیچیده‌ترین بخش تحریم‌ها به شمار می‌رود، زیرا وابستگی متقابل روسیه و اتحادیه اروپا دو طرف را آسیب‌پذیر کرده است. ۷۰ درصد صادرات گاز روسیه به اروپا صورت می‌گیرد. از طرف دیگر حدود ۴۰ درصد از واردات گاز اروپا از روسیه است. در چنین شرایطی تحریم گازی روسیه به معنای آسیب دیدن امنیت انرژی اروپا نیز خواهد بود. در این حوزه به ویژه آلمان تردیدهای جدی دارد، زیرا پروژه گازی عظیم موسوم به نورد استریم ۲ که پس از سالها آماده بهره برداری است، نیز می‌تواند در لیست تحریم‌ها قرار گیرد.

۴- قطع دسترسی روسیه به سوئیفت

فراتر از گاز طبیعی قطع دسترسی سیستم بانکی روسیه به سوئیفت نیز یکی دیگر از بخش‌های بسته تحریمی جدید غرب است. با قطع دسترسی سیستم بانکی روسیه به سوئیفت در واقع ارتباط بانک‌های روسیه با بیش از ۱۱۰۰۰ موسسه مالی در جهان قطع می‌شود و این کشور از نظام مالی جهانی حذف می‌گردد. روسیه بزرگترین اقتصادی است که سخن از قطع دسترسی آن به سوئیفت می‌رود. این امر شرایط را برای غرب پیچیده کرده است. در صورت حذف روسیه از سیستم سوئیفت، دسترسی این کشور به درآمدهای نفتی و گازی بسیار مشکل خواهد شد و تعاملات بین المللی شرکت‌های آن عملاً ناممکن خواهد گشت. حذف روسیه از سوئیفت چنان واجد اهمیت است که کرملین آن را اعلام جنگ برشمرده است. البته روسیه در سال‌های اخیر کوشیده تا سیستم بدیل سوئیفت را تحت عنوان SPFS را راه اندازی نماید، اما هنوز این سیستم توجه چندانی را به خود جلب کرده است.

۵- قطع دسترسی روسیه به دلار

دلار اهرم راهبردی ایالات متحده است و این کشور در سال‌های اخیر به صورتی فزاینده از آن علیه رقبا بهره برده است. قطع دسترسی روسیه به چرخه دلار یکی دیگر از گزینه‌های تحریم محسوب می‌شود. برخلاف سوئیفت، قطع دسترسی روسیه به سیستم دلار تنها می‌تواند از سوی ایالات متحده صورت گیرد و تراکنش‌های روزمره شرکت‌های روسی را با مشکلات جدی مواجه سازد. از همین روست که روسیه در سال‌های اخیر همواره کوشیده تا وابستگی خود به دلار را کاهش دهد.

۶- تحریم خرید و فروش اوراق قرضه روسیه

اوراق قرضه یکی دیگر از گزینه‌های تحریمی علیه روسیه است. البته از سال ۲۰۱۴ ایالات متحده خرید اوراق قرضه روسیه را ممنوع کرده است، اما در دور جدید تحریم‌ها دامنه تحریم می‌تواند گسترده تر شود و فراتر از ایالات متحده را در بر گیرد.

۷- گسترش دامنه تحریم‌ها علیه نخبگان روسیه

گسترش دامنه تحریم الیگارش‌های روسیه یکی دیگر از گزینه‌های مورد بحث است. آمریکا تا کنون ۷۳۵ نفر از نخبگان موثر در روسیه را تحریم کرده است و در دور جدید فهرست طولانی تری برای در بر گرفتن طیف بیشتری از اشخاص و افراد مرتبط با پوتین مورد بحث قرار گرفته است. حتی سخن از تحریم شریک زندگی پوتین نیز به میان آمده است.

۸- تحریم پوتین

نهایتاً تحریم پوتین نیز این روزها در ایالات متحده مورد بحث است و حتی بایدن به آن اشاره کرده است. روسیه اعلام کرده است که تحریم پوتین تأثیرات چندانی بر وی نخواهد داشت، اما به لحاظ سیاسی پیامدهای مخربی برای روابط روسیه و غرب در بر خواهد داشت. ایالات متحده و اتحادیه اروپا بسته تحریمی جدید را به عنوان عامل بازدارنده مطرح کرده اند تا

مانع تهاجم روسیه به اوکراین شوند. در صورت حمله روسیه به اوکراین این بسته تحریمی اعمال خواهد شد. البته هنوز بر سر چند و چون اعمال این تحریم و دامنه آنها بحث‌های جدی در درون اردوگاه غرب در جریان است، اما احتمالاً ایالات متحده و اتحادیه اروپا به طور فزاینده‌ای تحریم را علیه روسیه به کار خواهند گرفت. تحریم گسترده اقتصاد بزرگ روسیه می‌تواند اقتصاد جهانی را وارد دوره‌های جدید نماید، دوره‌ای که ژئوپلیتیک، منطق بازار را بیش از پیش تحت الشعاع قرار خواهد داد.

دولت بایدن در پی تعمیق رقابت با چین

مجلس نمایندگان آمریکا که در اختیار دموکرات‌هاست با حمایت دولت بایدن، لایحه ۲۹۰۰ صفحه‌ای برای حمایت از رقابت‌پذیری صنایع ایالات متحده، حمایت از کسب و کارهای داخلی و تعمیق رقابت با چین تصویب کرده است. در قالب این لایحه ۴۵ میلیارد دلار در قالب ارائه وام برای حمایت از انعطاف‌پذیری زنجیره عرضه و تولید صنعتی در ایالات متحده در نظر گرفته شده است. افزون بر این، میلیاردها دلار برای حمایت از تحقیقات علمی نیز در قالب این لایحه در نظر گرفته شده است. در این لایحه مشوق‌های جدیدی برای جذب دانشمندان از سراسر جهان به ایالات متحده در نظر گرفته شده است تا برتری این کشور در حوزه علم و نوآوری در رقابت با چین حفظ گردد. سال گذشته نیز دموکرات‌ها تلاش‌های مشابهی برای پیشبرد این لایحه صورت دادند که البته در نهایت به نتیجه نرسید. اما در شرایط کنونی با توجه به افزایش تورم در ایالات متحده و آشفتگی در زنجیره ارزش و نیز تعمیق رقابت با چین آنها بار دیگر کوشش می‌کنند تا این لایحه را به قانون مبدل سازند و راه را برای تعمیق و گسترش رقابت با چین هموار کنند. تصویب این لایحه می‌تواند به معنای بازگشت ایالات متحده به سیاست‌گذاری صنعتی باشد. دولت بایدن در یک سالی که در قدرت بوده همواره از صنایع ایالات متحده حمایت کرده و کمپین خرید کالاهای آمریکایی را به راه انداخته است. مهمتر آنکه این دولت هیچ موافقتنامه تجارت آزادی را تا کنون امضا نکرده و حتی در دستور کار مذاکراتی قرار نداده است. طیفی از جمهوری خواهان با شیوه‌های حمایت‌گرایانه بایدن مخالفت می‌کنند.

اتحادیه اروپا پرونده جدیدی علیه چین گشود

اتحادیه اروپا در مورد رفتار تجاری تبعیض‌آمیز چین با لیتوانی به سازمان تجارت جهانی شکایت برده است. در چند ماه اخیر روابط چین و لیتوانی به شدت تیره شده است. لیتوانی نخستین کشوری است که روابطی فراتر از روابط تجاری با تایوان برقرار کرده است. این اقدام لیتوانی خشم چین را برانگیخت و نه تنها سفیر خود از لیتوانی را فراخواند بلکه سفیر لیتوانی را اخراج کرد و هرگونه داد و ستد تجاری با این کشور را قطع کرد. چین حتی از واردات محصولات شرکت‌هایی که بخشی از زنجیره محصولات آنها در لیتوانی تولید می‌شود را نیز ممنوع کرده است.

اتحادیه اروپای این اقدام چین را به عنوان اقدامی تبعیض آمیز تلقی کرده و بر همین مبنا به سازمان تجارت جهانی شکایت برده است. احتمالاً سازمان تجارت جهانی در وهله نخست گفتگوهایی بین طرفین شکل می دهد و در صورت شکست گفتگوها، رکن استیناف سازمان برای تصمیم گیری الزام آور وارد عمل خواهد شد. این اقدام در تدام زنجیره ای از اختلافات میان چین و اتحادیه اروپا رخ می دهد. اتحادیه اروپا واکنش به اقدام چین را برای حفظ موقعیت این مجموعه به عنوان قدرتی تجاری ضروری می داند، به ویژه آنکه تصویری ضعیف از این اتحادیه در مقابله با اقدام تهاجمی چین شکل نگیرد.

رقابت دو غول آسیایی در آسیای مرکزی

اخیراً و در آستانه سی امین سالگرد آغاز روابط میان چین و هند با کشورهای آسیای مرکزی، رییس جمهور چین و نخست وزیر هند در فاصله کوتاهی از یکدیگر، نشست با سران کشورهای آسیای مرکزی برگزار و بر اهمیت توسعه روابط با این منطقه تاکید کردند. در عرصه عمل چین آشکارا برنده صحنه ژئواکونومیک آسیای مرکزی در دوره پسا جنگ سرد بوده است، اما همچنان در تلاش برای توسعه نفوذ در این منطقه است و می کوشد این کشورها را در حوزه نفوذ خود نگاه دارد. نگاهی به برخی آمارهای تجارت و سرمایه گذاری چین با این منطقه به خوبی روند رشد جایگاه ژئواکونومیک چین را نشان می دهد.

بر اساس داده های گمرک چین، حجم تجارت این کشور با پنج کشور آسیای مرکزی در سال ۲۰۰۱ معادل ۱,۵ میلیارد دلار بوده و در ۲۰ سال پس از آن، بیش از ۲۴ برابر افزایش یافته است. با توجه به اینکه تجارت چین با تمام کشورهای جهان در همین مدت هشت برابر رشد داشته است، این رقم چشمگیر است.

ترکمستان به لطف صادرات گاز، بیشترین افزایش تجارت با چین را بین سال های ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۰ داشته است - از ۳۲,۷ میلیون دلار در سال ۲۰۰۱ به ۶,۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰، افزایش ۱۹۹ درصدی. طی همین ۲۰ سال، حجم تجارت بین ازبکستان و چین بیش از ۱۰۰ برابر افزایش یافته است، از ۵۸,۳ میلیون دلار در سال ۲۰۰۱ به ۶,۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰. تاجیکستان نیز رقم مشابهی دارد: از ۱۰,۷ میلیون دلار در سال ۲۰۰۱ به ۱,۰۶ میلیارد دلار افزایش در سال ۲۰۲۰ یافته است. حجم تجارت قرقیزستان و چین بیش از ۲۳ برابر از ۱۱۸,۹ میلیون دلار در سال ۲۰۰۱ به ۲,۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ افزایش یافته است و قزاقستان شاهد افزایش ۱۵ برابری بوده است - از ۱,۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۱ به ۲۱,۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰. چین همچنین در حال تبدیل شدن به یک مقصد مهم برای صادرات آسیای مرکزی است.

افزون بر تجارت، چین به یکی از منابع کلیدی سرمایه گذاری مستقیم خارجی در اقتصادهای آسیای مرکزی تبدیل شده است که مجموع آن تا پایان سال ۲۰۲۰ به ۴۰ میلیارد دلار رسیده است. از این میان چین در قزاقستان به ۲۱,۴ میلیارد دلار، در قرقیزستان ۴,۶ میلیارد دلار؛ در ازبکستان،

بیش از ۱۰ میلیارد دلار و در تاجیکستان، بیش از ۳ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری کرده است. تعداد شرکتهای چینی فعال در این منطقه در پایان سال ۲۰۲۱ به ۷۷۰۰ شرکت رسید. به عنوان مثال، ۲۷۰۵ شرکت چینی و ۷۹۸ سرمایه‌گذاری مشترک در قزاقستان ثبت شده است. در ازبکستان، تعداد (شرکتهای چینی) نزدیک به ۲۰۰۰ شرکت است.

البته موقعیت هند در روابط تجاری و اقتصادی با آسیای مرکزی فاصله بسیار زیادی با موقعیت چین دارد، اما این کشور می‌کوشد در رقابت با چین در این منطقه، شکاف را کاهش دهد. از همین رو در فاصله کوتاهی پس از نشست رئیس‌جمهور چین با کشورهای آسیای مرکزی، نخست‌وزیر هند در نخستین نشستی که به ابتکار دهلی شکل گرفته بود، توسعه روابط با آسیای مرکزی را یکی از اولویتهای کلیدی سیاست خارجی و تجاری هند برشمرد و سه هدف را برای توسعه روابط با این منطقه مورد تاکید قرار داد. نخست پیشبرد همکاری متقابل به مثابه الزام امنیت و رفاه در منطقه، دوم شکل دهی به ساختارهای موثر همکاری و سوم تدوین نقشه راه همکاری که اتصالات زیرساختی در کانون آن باشد.

البته کشورهای آسیای مرکزی نیز برای ایجاد توازن در روابط با چین و روسیه تمایلی فزاینده به گسترش روابط با هند نشان داده‌اند، به گونه‌ای که در سال‌های اخیر روسای جمهور قرقیزستان و تاجیکستان هر یک ۶ سفر به هند داشته‌اند. هند خط اعتباری یک میلیارد دلاری به ازبکستان ارائه کرده است که ۴۵۰ میلیون دلار آن تاکنون هزینه شده است. کوشش‌های هند برای یافتن جای پای در آسیای مرکزی تازه شدت یافته است در حالی که چین موقعیتی تثبیت شده و بلکه مسلط در این منطقه یافته است. نخست وزیر هند در این نشست بر نقش کانونی اتصالات زیرساختی در روابط هند و آسیای مرکزی تاکید کرده است. ایران تنها دروازه دسترسی هند به آسیای مرکزی در قالب کریدور شمال-جنوب است. کوشش برای تکمیل این کریدور در دوره پس از توافق وین و تبدیل شدن کشور به دروازه تعامل هند با آسیای مرکزی و روسیه مولفه‌ای مهم در تامین منافع ملی است.

چین در پی موافقتنامه تجارت آزاد با شورای همکاری خلیج فارس

اخیراً رئیس‌جمهور چین در دیدار با ولیعهد امارات عربی متحده و امیر قطر که برای شرکت در افتتاحیه المپیک زمستانی به پکن سفر کردند بر سرعت بخشیدن به مذاکرات موافقتنامه تجارت آزاد با این شورا تاکید کرد. مذاکرات موافقتنامه تجارت آزاد چین و شورای همکاری خلیج فارس از سال ۲۰۰۴ آغاز شد اما پس از چند دور مذاکره، شورای همکاری خلیج فارس این مذاکرات را متوقف کرد. نگرانی عمده شورا معطوف به رفتار تهاجمی چین در حوزه تجارت خارجی و تصرف بازارهای این کشور به وسیله کالاهای چینی است.

اما اخیراً دو طرف توافق کردند تا مذاکرات به زودی از سر گرفته شود. تاکید رئیس‌جمهور چین بر سرعت گرفتن مذاکرات برای امضای موافقتنامه تجارت آزاد در راستای دیپلماسی اقتصادی این

کشور است که حضور هرچه گسترده تر در بازارهای مختلف را به عنوان اولویت تعریف کرده است. به نظر می‌رسد چین در خاورمیانه شورای همکاری خلیج فارس را به عنوان مهمترین شریک اقتصادی خود تعریف کرده و تمرکز برنامه های اقتصادی خود در این منطقه را بر گسترش روابط با این شورا قرار داده است. نکته قابل توجه دیگر در این دیدارها حمایت علنی چین از مبارزه کشورهای شورای همکاری خلیج فارس با تروریسم است که پیش از این در گفتمان رسمی سیاست خارجی چین جایی نداشت. چین به عنوان قدرت اقتصادی و تا حدی وابسته به انرژی خلیج فارس از ثبات در این منطقه حمایت می‌کند و آن را در راستای منافع خود می‌داند.

تحولات منطقه ای

گوادر در معرض حمله تجزیه طلبان

بندر گوادر پاکستان که نماد کریدور اقتصادی چین-پاکستان و همکاری‌های رو به گسترش دو کشور محسوب می‌شود، اخیرا بار دیگر در معرض حمله تجزیه طلبان قرار گرفت. در این حمله که در نزدیکی تاسیسات شرکت های چینی انجام شد ۱۰ تن از نیروهای امنیتی پاکستان کشته شدند. در سال ۲۰۲۱، ۷۱ حمله در پاکستان علیه شرکت‌های چینی و یا شهروندان این کشور صورت گرفته است. در ماه های اخیر در حمله ای که در کوئته پاکستان صورت گرفت همراهان سفیر چین زخمی شدند. حملات فزاینده به چینی ها در شرایطی صورت می‌گیرد که دولت پاکستان همواره از تضمین امنیتی پروژه های چینی در این کشور سخن گفته است. چند سال پیش و با آغاز همکاری‌های دو کشور در قالب کریدور اقتصادی چین-پاکستان، واحد ویژه ای از ارتش پاکستان مسئولیت حفاظت از اماکن چینی و شهروندان این کشور را بر عهده گرفت، اما به نظر می‌رسد در انجام وظایف خود موفق نبوده است. این امر باعث نگرانی چینی‌ها شده است. در صورت تداوم این حملات، کریدور اقتصادی چین-پاکستان با چالش های مهمی مواجه خواهد شد و شرکت های چینی برای سرمایه گذاری در گوادر با تردیدهای بیشتری مواجه خواهند گشت. چندی پیش دولت چین با فشار بر پاکستان زمینه را برای تغییر مدیر پروژه کریدور اقتصادی چین و پاکستان فراهم آورد، اما به نظر می‌رسد این تغییر هم چندان در کاهش تنش ها موثر نبوده است. گوادر در بلوچستان قرار گرفته و بخش مهمی از پروژه اقتصادی چین پاکستان در ایالت بلوچستان انجام می‌شود، منطقه به طور تاریخی جنبش های گریز از مرکز و تجزیه طلب در آن فعال بوده‌اند. این جنبش ها همکاری پاکستان با دولت چین را در راستای غارت منابع معدنی بلوچستان و علیه مردم این منطقه می‌دانند.

افزون بر چالش‌های امنیتی، کریدور اقتصادی چین پاکستان از منظر منافی که برای ملت پاکستان به همراه دارد نیز به طور فزاینده‌ای در معرض نقد و بررسی رسانه‌ها قرار گرفته است.

برخی مخالفین دولت پاکستان معتقدند این قرارداد منافع چندانی برای مردم این کشور در بر نخواهد داشت بلکه منافع آن عمدتاً به سوی شرکت‌های چینی سرازیر خواهد شد.

سرمایه‌گذاری ۶.۴ میلیارد دلاری عربستان در فناوری‌های آینده

وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات عربستان سعودی اخیراً اعلام کرده است که این کشور ۶.۴ میلیارد دلار در فناوری‌های پیشرفته بویژه در حوزه دیجیتال سرمایه‌گذاری می‌کند. در این قالب شرکت آرامکو یک میلیارد دلار در توسعه استارت‌آپ‌ها سرمایه‌گذاری خواهد کرد. هولدینگ موسوم به تکنولوژی دیجیتال نئوم یک میلیارد را در تکنولوژی‌های آینده سرمایه‌گذاری خواهد کرد. یک میلیارد دلار نیز در توسعه زیرساخت‌های اقتصادی دیجیتال به ویژه برای تبدیل کردن عربستان سعودی به هاب اتصالات دیجیتال، ارتباطات و سرویس‌های ابری سرمایه‌گذاری خواهد شد. افزون بر این عربستان برای توسعه زیرساخت‌های لجستیک هوشمند در منطقه سرمایه‌گذاری ۲ میلیارد دلاری صورت خواهد داد. این اقدامات در راستای برنامه بلندپروازانه این کشور برای متنوع‌سازی اقتصادی صورت می‌گیرد.

عربستان در پی ایجاد مرکز منطقه‌ای شیلات

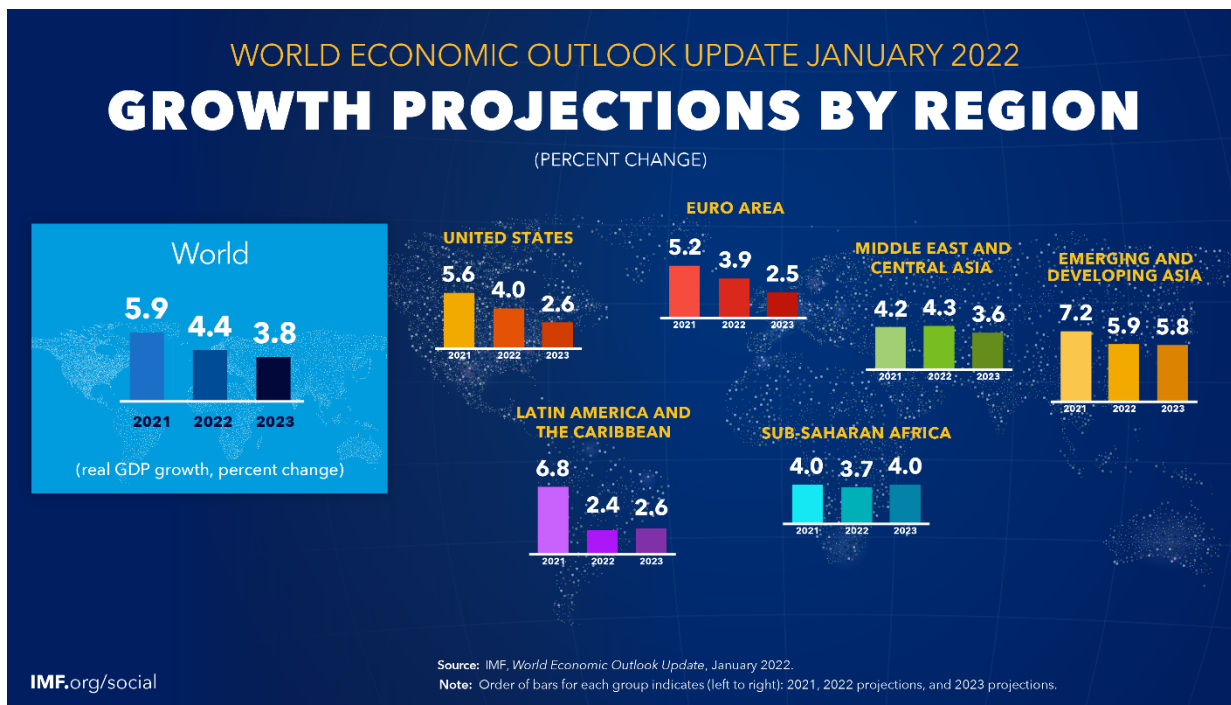
دولت عربستان سعودی اعلام کرده است این کشور ایجاد مرکز منطقه‌ای شیلات در خلیج فارس را به عنوان یکی از اولویت‌های متنوع‌سازی اقتصاد خود تعریف کرده است. وزیر آب، محیط زیست و کشاورزی این کشور اخیراً اعلام کرده است که صنعت آبزیان پروری در مجموعه صنایع غذایی، سریع‌ترین رشد را در جهان دارد و عربستان سعودی به عنوان کشوری کلیدی در خلیج فارس می‌کوشد با ارائه مشوق‌های گسترده تری به بخش خصوصی این کشور و سرمایه‌گذاری در صنعت آبزی پروری، در این حوزه در حال رشد در امنیت غذایی جهان و نیز در تأمین امنیت غذایی کشورهای مجموعه خلیج فارس نقش گسترده تری بر عهده گیرد. ۴۹ درصد صنعت آبزی پروری در مجموعه شورای همکاری خلیج فارس در اختیار عربستان سعودی است. در تصویر کلان، عربستان سعودی در سال‌های اخیر استراتژی اقتصادی خود را در راستای متنوع‌سازی اقتصادی و کسب تدریجی آمادگی برای گذار از عصر نفت تعریف کرده است.

داده‌های تازه

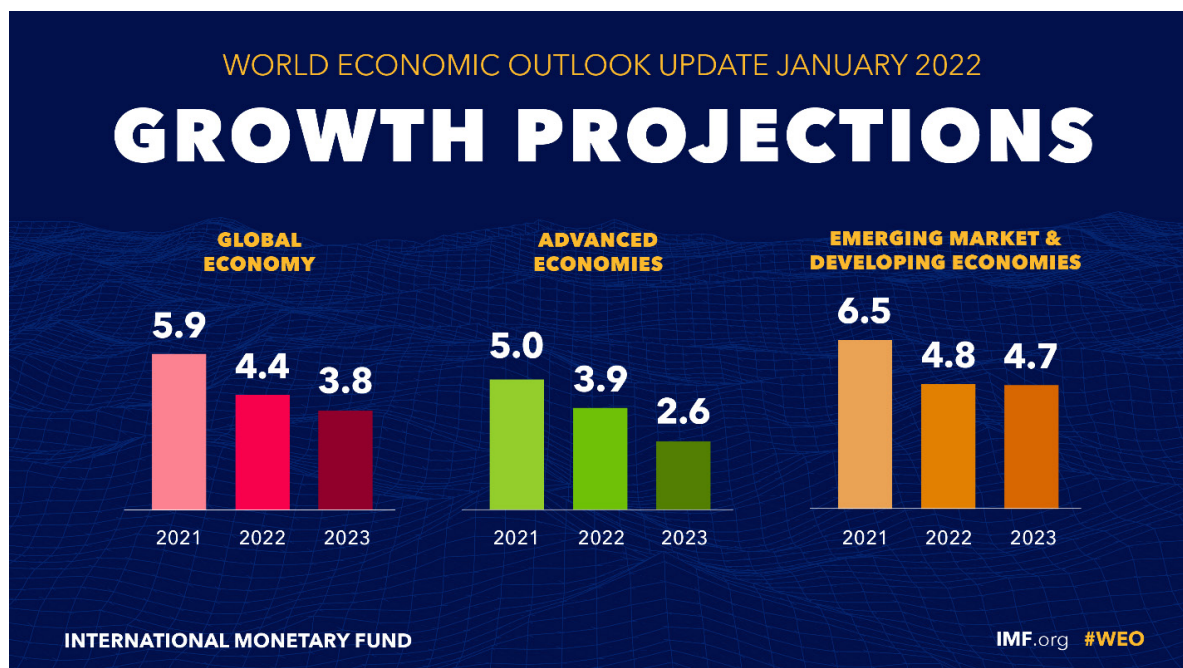
پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول از رشد اقتصادهای بزرگ

صندوق بین‌المللی پول در گزارش تازه خود روند رشد اقتصادی جهان، به ویژه کشورهای کلیدی طی ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ را ارائه کرده است.

شکل ۱- پیش‌بینی رشد اقتصادی مناطق مختلف طی ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳

شکل ۲- پیش‌بینی رشد اقتصادی کشورهای توسعه یافته، در حال توسعه و نوظهور

جدول ۱- پیش‌بینی رشد اقتصادی کشورهای و مناطق کلیدی اقتصاد جهانی

Latest World Economic Outlook Growth Projections

(real GDP, annual percent change)	ESTIMATE	PROJECTIONS	
	2021	2022	2023
Emerging Market and Developing Economies	6.5	4.8	4.7
Emerging and Developing Asia	7.2	5.9	5.8
China	8.1	4.8	5.2
India	9.0	9.0	7.1
ASEAN-5	3.1	5.6	6.0
Emerging and Developing Europe	6.5	3.5	2.9
Russia	4.5	2.8	2.1
Latin America and the Caribbean	6.8	2.4	2.6
Brazil	4.7	0.3	1.6
Mexico	5.3	2.8	2.7
Middle East and Central Asia	4.2	4.3	3.6
Saudi Arabia	2.9	4.8	2.8
Sub-Saharan Africa	4.0	3.7	4.0
Nigeria	3.0	2.7	2.7
South Africa	4.6	1.9	1.4
Memorandum			
Emerging Market and Middle-Income Economies	6.8	4.8	4.6
Low-Income Developing Countries	3.1	5.3	5.5

Source: IMF, *World Economic Outlook Update*, January 2022

Note: For India, data and forecasts are presented on a fiscal year basis, with FY 2021/2022 starting in April 2021. For the January 2022 WEO Update, India's growth projections are 8.7 percent in 2022 and 6.6 percent in 2023 based on calendar year. For India the impact of the Omicron variant is captured in the column for 2021 in the table.

INTERNATIONAL MONETARY FUND

IMF.org

(real GDP, annual percent change)	ESTIMATE	PROJECTIONS	
	2021	2022	2023
World Output	5.9	4.4	3.8
Advanced Economies	5.0	3.9	2.6
United States	5.6	4.0	2.6
Euro Area	5.2	3.9	2.5
Germany	2.7	3.8	2.5
France	6.7	3.5	1.8
Italy	6.2	3.8	2.2
Spain	4.9	5.8	3.8
Japan	1.6	3.3	1.8
United Kingdom	7.2	4.7	2.3
Canada	4.7	4.1	2.8
Other Advanced Economies	4.7	3.6	2.9

تجارت خارجی چین از ۶ تریلیون دلار فراتر رفت

وزارت بازرگانی چین اخیراً داده‌های قابل توجهی از تجارت خارجی این کشور در ۲۰۲۱ منتشر کرده است. نکات کلیدی در این گزارش عبارت‌اند از:

۱- چین به دومین بازار بزرگ مصرف کالا در جهان تبدیل شده است. این کشور برای پنجمین سال متوالی این رتبه را حفظ کرده است.

۲- با توسعه بیشتر مدل‌های مصرف جدید، فروش آنلاین کالاها با ۱۲ درصد افزایش سالانه به ۱۰,۸ تریلیون یوان در سال ۲۰۲۱ رسید که ۲۴,۵ درصد از کل خرده‌فروشی را در طول دوره به خود اختصاص داد.

۳- تجارت خارجی چین یک پله دیگر افزایش یافت و برای اولین بار در سال ۲۰۲۱ از ۶ تریلیون دلار آمریکا فراتر رفت. کل واردات و صادرات کالاها با ۲۱,۴ درصد افزایش سالانه به ۳۹,۱ تریلیون یوان رسید. صادرات ۲۱,۲ درصد و واردات ۲۱,۵ درصد افزایش یافت.

۴- تجارت خدمات کشور شاهد ارتقاء سریع‌تری بود و ۱۴,۷ درصد نسبت به ۲۰۲۰ افزایش یافت و به ۴,۷ تریلیون یوان در ۱۱ ماه اول سال ۲۰۲۱ رسید.

۵- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سرزمین اصلی چین، ۱۴,۹ درصد افزایش یافت و به رکورد ۱,۱۵ تریلیون یوان در سال ۲۰۲۱ رسید. سرمایه‌گذاری در سرزمین اصلی چین از کشورهای عضو ابتکار کمربند و راه ۲۹,۴ درصد افزایش یافت.

- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی چین در سال گذشته ۲,۲ درصد افزایش یافت و به ۹۳۶,۶۹ میلیارد یوان رسید و در کشورهای حاشیه کمربند و راه نسبت به سال گذشته ۷,۹ درصد افزایش یافت.

۶- موافقتنامه مشارکت اقتصادی جامع منطقه‌ای که توسط ۱۵ کشور آسیا-اقیانوسیه از جمله چین امضا شده است، اجرایی شد و چین به مهمترین بازیگر در بزرگترین بلوک تجاری جهان بدل شد.

روند رشد تجارت کالایی

داده‌های تازه سازمان تجارت جهانی نشان از کاهش رشد تجارت کالایی در جهان طی سه ماهه سوم ۲۰۲۱ در مقایسه با سه ماهه دوم دارد. عوامل چندی از جمله آشفستگی در زنجیره‌های عرضه در این کاهش موثر بوده‌اند.

جدول ۲- روند تحول تجارت جهانی در مناطق مختلف طی ماه‌های اخیر

	Year-on-year growth, %							
	Exports				Imports			
	2020Q4	2021Q1	2021Q2	2021Q3	2020Q4	2021Q1	2021Q2	2021Q3
World	3	17	47	24	2	14	44	25
North America	-3	5	55	21	3	11	42	22
South & Central America	-3	15	53	39	-3	11	61	54
Europe	5	13	48	17	6	12	47	18
Asia	9	28	37	24	1	20	42	31
Other ¹	-17	10	75	56	-5	10	40	26

Color Key - +

1. Includes the Caribbean

Source: WTO

آسیایی‌ها تجارت با آمریکا را در دست گرفتند

در سال ۲۰۲۱ کشورهای آسیایی به مهم‌ترین شرکای تجاری آمریکا بدل شدند. فراتر از کانادا و مکزیک که به طور سنتی شرکای کلیدی تجاری آمریکا بوده‌اند، ۶ کشور آسیایی در میان ۱۰ شریک اصلی آمریکا قرار گرفته‌اند. این در حالی است که تنها آلمان و بریتانیا از اروپا در این فهرست جای دارند. این تحول نشانی از آسیا محور شدن تجارت خارجی ایالات متحده است که به موازات توجه استراتژیک گسترده‌تر این کشور به آسیا صورت می‌گیرد. برخی در آمریکا و از جمله نشریه فوربس این روند را نشانه آسیایی شدن فزاینده آمریکا دانسته‌اند.

نمودار ۱- جایگاه آسیایی‌ها در میان شرکای تجاری آمریکا

کشورهای فقیر همچنان به صادرات مواد خام وابسته اند

گزارش جدید آنکتاد در مورد کشورهای توسعه نیافته نشان می‌دهد که این کشورها همچنان به صادرات مواد خام وابسته اند. گرچه وابستگی این کشورها در یک دهه اخیر اندکی کاهش یافته است، اما اتکای آنان به صادرات مواد خام همچنان از منظر این گزارش یکی از دلایل کلیدی توسعه نیافتگی آنان است.

نمودار ۲- وابستگی ۶۳ درصدی اقتصادهای فقیر به صادرات مواد اولیه

